

De zwaartekracht van het straatleven

Jan Dirk de Jong

Roks, R.A. (2016). *In de h200d. Een eigentijdse etnografie over de inbedding van criminaliteit en identiteit* (dissertatie Erasmus Universiteit Rotterdam).

Inbedding en identiteit van Haagse 'Boys in the H200d'

Eind 2004 begint Robby Roks persoonlijke relaties op te bouwen met leden van een Haagse jeugdbende. De Rollin 200 Main Triad Crips krijgen dan al tien jaar landelijke media-aandacht. Door een langdurige verbinding met de blauwe 'homies' uit Den Haag kan Roks jarenlang diepgravend en intensief veldwerk doen, zowel in hun woonwijk op straat (in hun 'h200d') als online op diverse sociale media. Zijn verworven toegang en ingenomen rol stellen hem in staat gegevens te verzamelen op basis van een *emic* perspectief. Dit betekent dat hij ons van binnen naar buiten laat kijken, als het ware door de ogen van de Crips-leden. Roks beschrijft hoe de Haagse Crips denken, op welke manier zij de wereld begrijpen en indelen, welke gedragsregels zij hanteren, wat voor hen waardevol is en hoe zij sociale situaties uitleggen. Dit biedt een uniek inzicht in sociale processen binnen de groep en levert uitgebreide kennis op van eigenzinnige betekenissen die groepsleden toekennen aan elkaars handelen.

Op basis van symbolen, verhalen en waarderingen die 'eigen' zijn aan de jeugdbende, wil Roks twee hoofdvragen beantwoorden. Op welke wijze zijn hun criminele activiteiten sociaal ingebed in de lokale omgeving, die sterk van belang schijnt te zijn voor hun identiteit als Haagse jeugdbende? En in hoeverre is het handelen van de Crips op te vatten als een toneeloptreden, waarin spelers onderling voortdurend hun persoonlijke en groepsidentiteit (re)construeren? Dit betekent dat zij zichzelf steeds opnieuw presenteren als 'groepsleden' in een veranderende context en een onophoudelijke stroom van sociale reacties (zowel off- als online).

De conclusie van het proefschrift bevestigt wat we theoretisch en empirisch in het algemeen al weten: (1) de mate waarin groepen sociaal ingebed zijn in hun lokale omgeving is contextafhankelijk en niet constant, en (2) een identiteit is mede het product van het sociale netwerk van de groepsleden dat altijd in beweging is. Maar hoe zit dat precies bij de Haagse Crips? De sociale inbedding is na ruim twee decennia ingewikkelder geworden. Enerzijds blijft de lokale betekenis van de buurt een vast onderdeel van de verbeelde identiteit van de gang. Lokale betekenis is van groot belang in verschijningsvormen van hedendaagse straatcultuur. Sommige jeugdgroepen claimen een 'hood' en denken een (ingebeelde) strijd te moeten voeren om hun territorium. Anderzijds is die betekenis verminderd. Groepsleden wonen grotendeels niet meer in 'het Vergeten Dorp'. Oudere leden die nog wél oorspronkelijke buurtbewoners waren, zijn veelal vertrokken. En de

onderlinge buurtrivaliteit van de jeugdgroepen van weleer – zoals in de naoorlogse arbeiderswijken – lijkt steeds minder op de voorgrond te treden in de sociale identiteit van de échte buurtjeugd (die doorgaans geen lid meer zijn van de Crips). Omdat veel bewoners eigenlijk weinig weet meer hebben van het voortbestaan van de jeugdbende, lijkt daarmee de betekenis van hun criminele activiteiten op lokaal niveau ook steeds meer weg te vallen. Behalve dan in de beleving van de Crips zelf en hun uitspraken daarover, vooral van groepsleden die nog geloven in de luchtkastelen van de oude leiders. Die proberen de motivatie van nieuwkomers om deel te zijn van deze imaginaire bende daarmee optimaal te exploiteren.

Wat betreft het tweede vraagstuk trekt Roks de conclusie dat de identiteit van de Haagse jeugdbende inderdaad is op te vatten als een ‘performance’. De Crip-identiteit is voortdurend aan verandering onderhevig in een doorlopend (re)productieproces op straat en online. De groepsleden schipperen daarbij tussen diverse rollen die zij in het dagelijks leven hebben (naast hun positie binnen de Crips). Conflicterende rolverwachtingen maken het leven van de leden zo al behoorlijk ingewikkeld. Onduidelijkheid over de precieze gedragsverwachtingen die kleven aan een rol binnen de Crips, maakt de chaos echter compleet.

Roks creëert een uitvoerig en indringend beeld van een zelf uitgeroepen ‘gang’ met leiders op leeftijd, die zich wentelen in de schaduw van een lokaal ‘roemrijk’ verleden. Deze opmerkelijke dynamiek voltrekt zich binnen een overkoepelende, commerciële jeugdcultuur, waarin ook elementen van ‘de straat’ worden gereproduceerd. Die salonfähige jeugdcultuur heeft het ingebeelde bendeleven in de loop der jaren aantrekkelijker gemaakt voor bepaalde jongeren op zoek naar een aansprekende identiteit, (sociale) veiligheid en een alternatief inkomen via de straat. Social media hebben in die tijd ook het podium vergroot in de leefwereld van de groepsleden. Buiten de straat kunnen ze zichzelf op die Bühne aan de gehele wereld presenteren als een in het blauw gehulde gangster. In dat domein kunnen binnen- én buitenstaanders de strijd verder opvoeren over wat ‘echt’ is en wat ‘nep’ in een cultureel reproductieproces zonder een échte blauwdruk van de hedendaagse Crip (in Nederland).

Twee stappen vooruit in de methodologie

Roks heeft twee vernieuwende stappen gezet in zijn methoden van onderzoek. In de eerste plaats is zijn keuze om geen klassiek methodologisch hoofdstuk te schrijven opmerkelijk. De verantwoording van zijn veldwerk loopt door de hele studie heen. Daarbij vormen de handelingen van de onderzoeker zelf belangrijke beschrijvingen bij de interpretatie van de gegevens. Tijdens zijn verdediging is hij daarop aangesproken door een opponent. Hij zou breken met een antropologische traditie. Roks pareerde standvastig: bij het inschatten van de validiteit van dergelijke kwalitatieve data is van wezenlijk belang voor de lezer om te weten waar de onderzoeker staat ten opzichte van de doelgroep (nog op afstand of in een vertrouwenspositie). De vernieuwing dwingt respect af, maar Roks legt de lat wel hoog. Want hoe kun je precies genoeg aangeven waar je precies staat op welk moment en hoe zich dat verhoudt tot de geldigheid van opgetekende uitspraken

of observaties? En wat betekent het als bij een beschrijving van een observatie de eigen rol of ervaring opeens niet meer wordt genoemd?

De tweede vernieuwing zit in het gebruik van social media voor gegevensverzameling. Roks heeft binnen Nederlands onderzoek naar problematische jeugdgroepen nieuw terrein in kaart gebracht, waarvan de betekenis niet meer is weg te denken uit de leefwereld van jongeren (maar waarin onderzoekers en professionals nog op achterstand staan). Roks laat zien dat social media zich uitstekend lenen om de lezer nog dicht bij de data te brengen. Zijn beschrijvingen van offline observaties en gesprekken zijn al de moeite waard. Maar de letterlijke weergave van online conversaties, berichten en foto's voegt een waardevolle extra dimensie toe aan het overbrengen van belevenissen van de onderzoeker en zijn onderzoeksgroep.

Een stap terug in de theorievorming

Roks dompelt de lezer op een aanstekelijke manier onder in een rijke wereld van interacties, reacties en imagobeheersing door de Crips-leden. De analyse van het materiaal laat de lezer wel achter met de vraag of we nu op theoretisch niveau iets nieuws of bijzonders hebben geleerd over bendevorming, straatcultuur en groepsdynamiek buiten de specifieke beschrijving van de Haagse Crips. Roks heeft veel criminologische literatuur gelezen en kent zijn bende-klassiekers. Ook is hij goed in staat centrale concepten uit die onderzoeken te reproduceren en op elkaar te betrekken. Daarbij stoort echter de wijze waarop deze literaire exercities te pas en te onpas zijn mooie etnografische beschrijvingen doorkruisen. Begrippen worden minimaal geproblematiseerd, vertaald naar onderzoek of geoperationaliseerd. 'Embeddedness' en 'identity' zijn daarbij overigens niet de enige sociaalwetenschappelijke (container)begrippen die Roks gebruikt om zijn materiaal te duiden. Hij zet een flink aantal grote sociologische termen in, zoals bijvoorbeeld 'the strength of weak ties' (Granovetter), 'the established and the outsiders' (Elias en Scotson) en 'the moral economy' (Scott). Deze conceptuele overkill maakt het moeilijk te begrijpen waar de onderzoeker precies heen wil met de inbreng van al deze concepten, anders dan de begrippen uitleggen en vervolgens in beperkte mate spiegelen aan zijn materiaal. Roks lijkt op die manier niet echt boven de stof uit te stijgen. Zo tekenen zich geen vernieuwende theoretische inzichten af (laat staan aanknopingspunten voor een praktische implicatie van die inzichten).

Het belang dat wordt gehecht aan het centrale concept *embeddedness* is overigens niet goed te bevatten. In een vroeg stadium moet zijn gebleken dat juist dit begrip bij de Haagse Crips geen belangwekkend of relevant vraagstuk zou opleveren. Snel zal duidelijk zijn geworden dat nauwelijks nog sprake was van hun oorspronkelijke 'embeddedness'. En wat Roks daar nu nog over kwijt wil, had onderdeel kunnen zijn van inzichten ten aanzien van het concept identiteit. Blijkbaar is sprake geweest van een prangende reden om toch de helft van de probleemstelling van het onderzoek aan dit concept op te hangen. Maar die ontgaat deze lezer helaas.

Een ander probleem doet zich voor bij het tweede centrale begrip: *identiteit*. Het is onduidelijk waarom hoofdzakelijk gebruik is gemaakt van *The presentation of everyday life* van Erving Goffman uit 1959 en wat latere criminologische bewerkingen daarvan. De hedendaagse oproep om meer interdisciplinair onderzoek te doen om verder te komen in onze criminologische kennis, lijkt in die zin nog steeds niet echt tot onze onderzoekspraktijk te zijn doorgedrongen. En dat terwijl Goffman van oorsprong een sociaal psycholoog was en alleen al in de sociale psychologie ruim een halve eeuw aan empirisch onderzoek op het gebied van identiteit op de plank heeft liggen, klaar voor gebruik. Met Goffmans werk als leidraad kan Roks slechts de oppervlakte raken van wat in zijn materiaal verborgen ligt door iets te zeggen over 'performance'. De criminologische klassieker ontbeert simpelweg de mogelijkheid om sociale situaties uitvoeriger te analyseren. Hierdoor ontstaan gemiste kansen, zoals bij een prachtige beschrijving waarin oudgedienden Keylow en Rick dankbaar een situatie aangrijpen om een bevestigend en intimiderend 'toneelstuk' op te voeren voor hun publiek: leden van hun imaginaire bende (p. 77-78). Daarin zitten ongeveer alle elementaire onderdelen van een groepsdynamisch proces waarin sociale identiteit wordt ge(re)produceerd, zoals beschreven door sociaal psychologen als Henri Tajfel en John Turner. Dit is uiteraard slechts een suggestie. De keuze uit beter uitgewerkte identiteitsbegrippen dan die van Goffman is ruim: persoonlijke identiteit, culturele identiteit, morele identiteit, professionele identiteit, online identiteit, criminele identiteit en ga zo maar door. Los van kanttekeningen ten aanzien van de theorievorming is deze eigentijdse etnografie per saldo een indrukwekkend mooie aanwinst en een inspirerend voorbeeld van kwalitatief onderzoek. Ik raad geïnteresseerde lezers het proefschrift dan ook oprecht van harte aan. Wel hoop ik dat Roks in toekomstig werk ons nog trakteert op meer eigenzinnige theoretische inzichten vanuit zijn unieke blik op deze jeugdbende.

Literatuur

- Elias, N. & Scotson, J.L. (1976). *De gevestigden en de buitenstaanders. Een studie van de spanningen en machtsverhoudingen tussen twee arbeidsbuurten*. Utrecht: Spectrum.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.
- Granovetter, M. (1973). *The strength of weak ties*. *American Journal of Sociology*, 78, 1360-1381.
- Scott, J.C. (1976). *The moral economy of the peasant: rebellion and subsistence in Southeast Asia*. New Haven: Yale University Press.
- Tajfel, H. & Turner, J.C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In: S. Worchel & W.G. Austin (eds.). *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago: Nelson-Hall, 7-24.

SUMMARIES

The private club and the residence criterion, a natural experiment

Marianne van Ooyen-Houben, Bert Bieleman, Dirk Korf & Kristof De Witte

The retail sale of cannabis in coffee shops is tolerated in the Netherlands, provided that certain criteria are met. Two criteria were added in 2012: the private club and the residence criterion. The plan was to implement them first in the southern provinces and later in the other provinces. This created an opportunity for a natural experiment. In an experimental group of seven municipalities in the south and a matched comparison group of municipalities in the other part of the country pre- and post-measurements were conducted. The size of the drug tourism, the number of visits to coffee shops, the illegal cannabis consumer market and the nuisance experienced in the direct vicinity of coffee shops was assessed. Robust changes occurred in the experimental group after implementation of the new criteria. Initial differences between the groups and variation in local implementation caused doubts about drawing causal conclusions. This article analyzes whether such conclusions can be drawn. We conclude that due to the broad design of the research it appears that the observed changes can be attributed to the new criteria despite the methodological shortcomings in the study.

Recidivism after short or longer imprisonment

Hilde Wermink, Anke Ramakers, Paul Nieuwbeerta, Jan de Keijser & Anja Dirkzwager

This paper examines the relationship between imprisonment length and registered recidivism. The data come from a unique longitudinal and nationwide study of Dutch male prisoners, serving an average of 4.1 months of confinement (N=1,467). Ideally an experimental design would be appropriate to examine the influ-

ence of different sentence lengths on recidivism. In order to approximate such a design using observational data, we adopt a propensity score methodology to control for selection bias in the dose-response relationship. Using a six-month follow-up, we do not find significant differences in post-release recidivism between men who spent shorter or longer periods of time in confinement. We discuss the pros and cons of the methodology applied as well as potential implications of the findings.

Evaluating quasi-experimental criminological effect evaluation studies using propensity score matching

Henk Elffers

Valid interpretation of quasi-experimental effect evaluation studies using propensity score matching is in need of a more detailed coverage of non-matched cases in both experimental and comparison group. The argument is illustrated using a number of recent Dutch criminological studies.

Effects of informational justice on aggression by UWV-clients. An experimental scenario study

Natascha Sprado, Tamar Fischer & Lisa van Reemst

This study investigates the effect of providing information about decision making on aggression of clients of the Dutch Employee Insurance Agency (UWV). The expectation is that providing adequate information leads to a decrease in aggression, because it influences feelings of informational justice and frustration. UWV-clients (N=1.415) participated in an experimental scenario study (adequate vs. limited information providing). Next to aggression, psychological, UWV and social demographic characteristics were measured. Compared to limited information, receiving adequate information results in lower aggression. Clients with more negative affect show more aggression, but receiving

Summaries

adequate information especially reduces aggression in these clients.

The effect of the police response in a specific case on crime victims' willingness to cooperate. An experimental vignette study

Nathalie Koster, Michèle Bal,

Joanne van der Leun & Maarten Kunst

The current vignette experiment among 414 students in the Netherlands explores the effect of the police response on willingness to cooperate and examines whether this relationship is mediated by perceptions of the legitimacy of the police. This is done based on Tyler's procedural justice theory and previous research among crime victims. The police response in the vignette was manipulated in two ways: the police offered a fair/unfair treatment and had/had not performed investigative actions. There was no police contact in a control group. The results suggest a positive effect of the police response on willingness to cooperate and imply that this relationship is mediated by perceived trust in the police.

Employment opportunities for ex-convicts. An experimental study into how the crime type and personal characteristics influence employment chances

Chantal van den Berg, Lieselotte Blommaert, Catrien Bijleveld & Stijn Ruiter

Previous research showed that job applicants with a criminal record have lower chances of obtaining employment compared to job applicants with no criminal record. At the same time empirical studies showed that having a job is especially beneficial for ex-delinquents, as employment was found to lower recidivism. The current study uses an experimental design to look into the influence of a criminal record on employment chances. For this purpose, 520 resumes and motivation letters were sent in response to vacancies published on the internet. All were identical except for the stated offence type (no offence, violent offence, property offence, or sexual

offence), duration between conviction and application, business sector and ethnicity of the applicant. Results show no effect for type of offence or no offence on employment chances. However, a strong effect is found for ethnicity. Ethnic minorities with no conviction were even found to have lower chances of receiving a positive reaction compared to applicants with a Dutch name and a conviction for a violent offence.

Mitigating factors in judgements about living with an offender

Joris Beijers, Jan-Willem van Prooijen & Catrien Bijleveld

In a vignette study, we investigated the extent to which factors may mitigate the relative 'unattractiveness' of one-time offenders as cohabitation partners. These factors include having a job, not having a criminal record and the amount of time that has passed since the offence was committed. This was done by asking students to advise a hypothetical person whether he or she should start cohabiting with his or her partner who had offended once. The factors of interest were systematically varied. Our findings showed a more positive cohabitation advice when the offender had committed the offence relatively long ago. Our findings also showed a more positive cohabitation advice when the offender was employed. This is an important finding, as this may indicate that being employed also helps ex-offenders getting their lives back on track with respect to cohabitation.

The influence of rapid analysis results on the interpretation of a crime scene: an experimental study

Jaimy Meeuwissen, Madeleine de Gruijter & Christianne de Poot

Mobile identification techniques will, in the near future, make it possible to rapidly analyze DNA and fingerprint traces during a crime scene investigation, compare them with reference samples, and use the results in the investigation. In this experimental study the influence of these rapid analysis results on the formation of hypotheses,

and of database matches in these results on the interpretation of traces by Crime Scene Investigators (CSIs) in the Netherlands was studied. A group of CSIs (N=65) conducted a simulated crime scene investigation. The analysis results as well as the moment these were provided were manipulated. The results show that the analysis results influence the formation of hypotheses by CSIs, and that this influence is time-dependent. Judgments by CSIs regarding the importance of traces were shown not to be influenced by database matches.

Gruesome crime scenes: eye gaze strategies, emotions and judgments

Lotte van Dillen & Gabry Vanderveen

Eyetracking enabled the authors to study eye movements of 23 participants who looked at crime scene photographs. The authors measured the emotions elicited by the photographs, as well as perceptions of seriousness and the sentence that participants would give the perpetrator of the crime. Also, individual differences in disgust sensitivity were taken into account. Results show a positive relationship between disgust sensitivity and both the proportion of fixations as well as the number of fixations on gruesome aspects of the photos (the blood and the wound), emotion ratings of the photographs, perceptions of seriousness, and the sentence given. Implications, limitations, and future directions of the research are discussed.

AUTEURSGEGEVENS

Dr. M. Bal is universitair docent aan de Universiteit Utrecht.

Dr. J.E.H. Beijers is als docent verbonden aan de Universiteit Utrecht, afdeling Sociologie.

Dr. C.J.W. van den Berg is onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR).

Drs. B. Bieleman is directeur van Bureau Intraval, gevestigd in Groningen en Rotterdam.

Prof. dr. mr. C.C.J.H. Bijleveld is directeur van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) en hoogleraar Methoden en Technieken aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Dr. E.C.C.A. Blommaert is postdoctoraal onderzoeker aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Dr. A.J.E. Dirkzwager is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR).

Prof. dr. H. Elffers is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) en emeritus hoogleraar empirische bestudering van de strafrechtpleging aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

dr. T.F.C. Fischer is universitair docent bij de sectie Criminologie van de Erasmus School of Law, Erasmus Universiteit Rotterdam.

M. de Gruijter MSc is promovendus bij het Lectoraat Forensisch Onderzoek aan de Hogeschool van Amsterdam.

Dr. M. Hoeve is universitair docent forensische orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam.

Dr. M.P.C. Janssen is cultureel antropologe en docent gender en seksualiteitsstudies bij de afdeling Sociologie van de Universiteit van Amsterdam en doet onderzoek naar prostitutie, migratie en mensenhandel.

Dr. J.D.A. de Jong is lector Aanpak Jeugdcriminaliteit aan Hogeschool Leiden en wetenschappelijk onderzoeker bij de sectie Criminologie van de Erasmus School of Law, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Prof. dr. J.W. de Keijser is hoogleraar aan de afdeling Criminologie van de Universiteit Leiden.

Prof. dr. D.J. Korf is hoogleraar criminologie aan het Bonger Instituut voor Criminologie van de Universiteit van Amsterdam.

N.N. Koster MSc is promovenda aan de Universiteit Leiden.

Dr. mr. M.J.J. Kunst is universitair hoofd-docent aan de Universiteit Leiden.

Prof. dr. J.P. van der Leun is hoogleraar aan de Universiteit Leiden.

J.A.C. Meeuwissen MSc, MCI is recherche-kundige bij de Nationale Politie, eenheid Oost-Brabant, Forensische Opsporing.

Prof. dr. P. Nieuwebeerta is hoogleraar aan de afdeling Criminologie van de Universiteit Leiden.

Dr. M.M.J. van Ooyen-Houben is wetenschappelijk medewerker bij het WODC, afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen, van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Prof. dr. C.J. de Poot is hoogleraar criminalistiek aan de Vrije Universiteit Amsterdam, lector Forensisch Onderzoek aan de Hogeschool van Amsterdam en de Politie-academie en senior onderzoeker bij het WODC.

Dr. J.W. van Prooijen is als Universitair Hoofddocent verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam, sectie Sociale & Organisatiepsychologie, en is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR).

Dr. A.A.T. Ramakers is universitair docent aan de afdeling Criminologie van de Universiteit Leiden.

L. van Reemst, MSc is promovenda bij de sectie Criminologie van de Erasmus School of Law, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Prof. dr. S. Ruiter is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) en bijzonder hoogleraar Sociale en ruimtelijke aspecten van deviant gedrag aan de Universiteit Utrecht.

Prof. dr. A.L. Smeulders is werkzaam als hoogleraar strafrecht en criminologie van de internationale misdrijven aan de Rijksuniversiteit Groningen.

N.N. Sprado, MSc is junior onderzoeker bij de sectie Criminologie van de Erasmus School of Law, Erasmus Universiteit Rotterdam. Ten tijde van de dataverzameling van de beschreven studie was zij masterstudent.

Dr. G. Vanderveen is universitair docent aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en eigenaar van Recht op Beeld.

Dr. H.T. Wermink is universitair docent aan de afdeling Criminologie van de Universiteit Leiden.

Dr. mr. J. van Wijk is als universitair hoofddocent verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Prof. dr. K. De Witte is bijzonder hoogleraar aan Maastricht University, Top Institute for Evidence Based Education Research, en universitair hoofddocent aan de Faculty of Business and Economics van de Katholieke Universiteit Leuven.

